

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

60e Jaargang no 7/8

31 augustus 1971



ORGAAN VAN HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG

MAASTRICHT, 31 augustus 1971

REDACTIE: R. Geurts; Dr. P. J. van Nieuwenhoven;
Prof. Dr. J. K. A. van Boven.
Hoofdredactie: Mevr. Dr. W. Minis - van de Geyn,
Bondefanten 5, Maastricht (tel. 04400-12556).

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan administrateur Th. Maassen, Bosquetplein 7, Maastricht. Telefoon 04400-14174.

Afzonderlijke nummers voor niet-leden f 1,50, voor leden f 1,25; dubbelnummers f 2,50 en f 2,—. Auteursrechten voorbehouden.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP

Voorzitter: Prof. Dr. J. K. A. van Boven,
Bosquetplein 7, Maastricht.

Secretaris: J. A. M. Heerkens Thijssen
St. Lambertuslaan 29, Maastricht

Penningmeester: P. Wassenberg, Hertogsingel 87 A, giro 1036366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap Maastricht.

Lidmaatschap: f 12,50 per jaar (gezinscontributie f 15,—).
Het Maandblad wordt aan alle leden gratis toegezonden.
Prijs voor niet-leden f 15,— per jaar.

INHOUD:

Aankondiging van de maandvergaderingen	102
Uit eigen kring	102
De Natuur in	102
Nieuwe leden	103
Publicatie Reeks XX verschenen	103
Verslag van de maandvergadering	104
De Zinkflora te Plombières	106
L. C. M. Hermens en P. J. van Nieuwenhoven: Een natuurpark Zuid-Limburg	108
S. Algra: Natuur- en landschapsbescherming in Zuid-Limburg, nu en in de toekomst	117

Foto omslag:

Bescherming van agrarische grond in verband met de ligging ten opzichte van belangrijke natuur- of bosgebieden.

foto: Dr. P. J. van Nieuwenhoven.

Foto pag. 101:

Bescherming van landschappelijk-recreatief belangrijke hoogstamboomgaarden.

foto: Dr. P. J. van Nieuwenhoven.



AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op donderdag 2 september om 20.00 uur in het Natuurhistorisch Museum.

te Maastricht op donderdag 7 oktober om 20.00 uur in het Natuurhistorisch Museum.

te Heerlen op dinsdag 7 september om 19.30 uur in de aula van het Grotiuscollege.

te Heerlen op dinsdag 5 oktober om 19.30 uur in de aula van het Grotiuscollege.

UIT EIGEN KRING

Secretariaatswijziging

Ingaande juni 1971 treedt als secretaris van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg op de heer J. A. M. Heerkens Thijssen, St. Lambertuslaan 29, Maastricht. Telefoon 16071.

DE NATUUR IN

Excursies van het Natuurhistorisch Genootschap

Zaterdag 25 sept. Excursie van het Natuurhistorisch Genootschap naar de omgeving van Plombières (B.) in samenwerking met de belgische vereniging Natura Limburg onder leiding van de heren Dr. S. J. Dijkstra en L. H. A. Leysen.

De reis wordt gemaakt per bus. Vertrek uit Maastricht om 9.30 uur vanaf het Museum, om 9.40 uur vanaf het station. Vertrek uit Heerlen: om 10 uur vanaf de Coriovallumstraat bij het Raadhuisplein. Vanuit Plombières wordt gewandeld naar Moresnet, waar gelegenheid is om te lunchen of het meegebrachte lunchpakket te verorberen.

Opgave tot deelname gaarne vóór 20 september aan de administrateur van het Natuurhistorisch Genootschap dhr. Th. Maassen, p.a. Bosquetplein 7 te Maastricht. Telefoon (04400) 14174.

De buskosten ad f. 5,50 per persoon zullen in de bus kunnen worden voldaan.

Bezocht zal worden een terrein waar ruimschoots gelegenheid is om de zinkflora te bestuderen. Het is ook een belangrijk gebied voor de studie van insecten, zie het artikel van V. Lefeber en J. Petit in het Natuurhistorisch Maandblad no 9 van 28 september 1970. Elders in dit nummer vindt U een voorbeschrijving van het terrein en de zinkflora rond Plombières, van de hand van Dr. Dijkstra.

Programma excursiecommissie Zuid Limburg

Zondag 5 sept. Wandeling naar Vrouwenheide, o.l.v. I.V.N.-Ubachsberg. Vertrek van kerk Ubachsberg om 14.30 uur.

Busexcursie naar de Heidetuin in Dribergen-Doorn, o.l.v. I.V.N.-Meerssen. Vertrek Stationsplein Meerssen om 7.30 uur. Opgave en inlichtingen bij dhr. J. H. Savelberg, Veeweg 20, Meerssen, tel. 04403-2983.

Zondag 12 sept. Busexcursie naar de Ruhrsee, o.l.v. I.V.N.-Bocholtz. Vertrek Wilhelminaplein Bocholtz om 8.30 uur. Opgave en inlichtingen bij dhr. H. J. Merx, Broek 32, Bocholtz.

Wandeling in het Jekerdal te Maastricht, o.l.v. I.V.N.-Elsloo. Vertrek Dorine Verschureplein, Elsloo om 13.00 uur. Eigen vervoer.

Wandeling naar Plukakker en Dekensbos, o.l.v. I.V.N.-Valkenburg. Vertrek V.V.V.-kantoor Valkenburg om 14.00 uur. Eigen vervoer.

Zondag 19 sept. Dagwandeling naar Kelmis, o.l.v. I.V.N.-Vijlen-Vaals. Vertrek Hotel Bellevue, Vaals om 10.30 uur. Pas en lunchpakket meenemen.

Wandeling naar Kathagen-Thulle-Schinnen, o.l.v. I.V.N.-Hoensbroek. Vertrek kerk Vaesrade om 14.30 uur. Bereikbaar per bus De Valk Maastricht-Hoensbroek, halte kerk Vaesrade.

Wandeling naar Stammenderbos, o.l.v. I.V.N.-Geleen/Sittard. Vertrek kerk Sweykhuzen om 14.30 uur.

Bezoek Kasteel Limbricht en Limbrichterbos o.l.v. I.V.N.-Swentibold. Vertrek vanaf Platz, Limbricht om 14.30 uur.

Wandeling door de Kasteelparken o.l.v. I.V.N.-Meerssen. Vertrek hotel de Witte Hoek Rothem-Meerssen, om 14.30 uur.

NIEUWE LEDEN

- *L. Huntjens, Past. Kickenweg 10, Cadier en Keer
 L. G. Hoeben, Parkdreef 111, Budel
 M. Wilmsen, Bredeweg 31, Nederweert
 J. van Dael, Mariastraat 18, Stramproy
 *Roel Hein, Porthoslaan 34, Maastricht
 W. G. Heuts, Werner von Braunstraat 12, Heer
 L. Schulpen, Eikstraat 40, Echt
 M. A. H. Kuipers, Oelemarkt 1, Weert
 K. Prins, Rijnsingel 597, Bolnes
 S. C. Janssen, Grote Gracht 87b, Maastricht
 *J. E. Kessels, Akerstraat Nrd. 125, Hoensbroek
 *J. Dumoulin, Elis. Strouvenlaan 21, Maastricht
 *W. G. H. Blijleven, Rijnlaan 163, Utrecht
 H. G. Simons, Bergerstraat 154, Amby/Maastricht
 *W. G. Hengelbroek, Prof. Bromstraat 100,
 Nijmegen
 Stichting De Jonge Onderzoekers,
 Peperstraat 89, Zaandam
 H. Hooghiemstra, Insulindeweg 212 II,
 Amsterdam-oost
 Hr. & Mevr. L. Linssen, Drievogelstraat 84,
 Kerkrade-west
 M. F. J. Essers, Florijnruwe 100 H, Maastricht
 Mej. W. de Vries, Rembrandtkade 37, Utrecht
 Zr. A. J. Beukman, Rijksweg 52, Gulpen
 Ir. L. A. Huijgen, Bieslanderweg 100, Maastricht
 P. H. Bartholomé, Rijksweg 60 A, Gulpen
 Mej. M. Theunissen, Poortstraat 3, Eysden
 J. P. H. Tillemans, D. de Colignystraat 94, Weert
 G. J. W. Snelder, Mergelweg 129, Maastricht
 *Peter Bout, Breitnerstraat 10, Heerlen
 J. P. H. Fraats, Lochterstraat 14, Maastricht
 Middelbare Tuinbouwschool, Rijnbeekstraat 12,
 Venlo
 A. L. Cox, Harpstraat 56, Nijmegen
 Rik Theuwissen, Heirweg 18, Maaseik (B.)
 W. Lenaers, Reinestraat 14, Stramproy
 Mej. J. M. A. Hermans, Franquinetstraat 22,
 Maastricht
 Mej. M. J. Innemée, Busselruwe 71a, Maastricht
 *Peter Foolen, Reinaertlaan 50, Eindhoven

* Jeugd of studentleden.

VERSCHENEN

PUBLICATIE VAN HET
 NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP
 IN LIMBURG

Reeks XX. 1970. Afl. 1 en 2

Dr. J. Hofker:

Studies of Foraminifera, part II

Dr. F. Willemse:

A new species of the Valanga-complex from
 the Gilbert Islands.

(*Orthoptera, Cyrtacanthacridinae*).

Verkrijgbaar bij het Natuurhistorisch Genoot-
 schap in Limburg, Bosquetplein 7, Maastricht.
 Prijs voor leden f 25,—, voor niet-leden f 30,—.

VERSLAG VAN DE MAANDVERGADERING

te Maastricht op 1 juli 1971

Na opening van de vergadering, die - vanwege de vakantie - door slechts een twaalftal leden bezocht werd, releveert de voorzitter de excursie van zondag 20 juni die in samenwerking met de Belgische vereniging „Natura Limburg” gehouden is naar het natuurreservaat „De Teut” onder Zonhoven (B.). Hij prijst dit prachtige reservaat, dat, nu het eenmaal bekendheid onder de leden gekregen heeft, zeker nog wel eens aanleiding zal geven tot een herhaald bezoek.

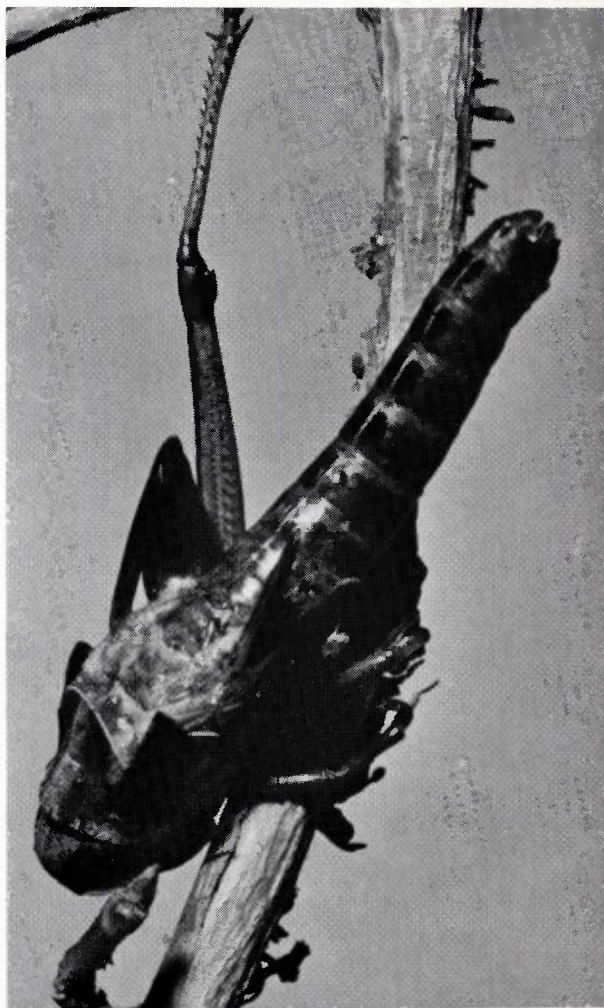
Naar aanleiding van het artikel van Dr. S. J. Dijkstra over het stofzaad in aflevering 5 van het maandblad, toont de heer Gregoire een tweetal variaties van *Monotropa hypopithys* uit zijn aan het museum geschonken herbarium. Hij merkt hierbij op dat hij indertijd zowel de var. *glabra* als de var. *hirsuta* in het Gerendal verzameld heeft. Duidelijk is aan het gedroogde exemplaar de beharing te zien van de var. *hirsuta*, terwijl var. *glabra* kaal is. In een apart artikel zal de heer Gregoire nog wat uitvoeriger ingaan op deze merkwaardige plant.

Met betrekking tot variëteiten zegt de voorzitter, dat men in de zoölogie niet meer spreekt van variëteiten, maar over soorten „en route”, waarmee bedoeld wordt het aanpassend vermogen van een levend wezen aan het milieu.

De heer Vic. Janssen haalt een artikel aan uit de Ned. Jager, waarbij een geschoten reeget drachtig bleek van een vijfling. Een ander Duits artikel vermeldt dat reeën vierlingen goed verzorgen zodat deze normaal opgroeien.

De voorzitter haalt een mededeling aan van Dr. Naaktgeboren uit Amsterdam dat een reeget na een jong geworpen te hebben dit eerst een 50-tal meters wegleidt en vervolgens terugkeert naar de plaats waar de geboorte heeft plaats gevonden om alle sporen inclusief de nageboorte zorgvuldig op te ruimen. Daarna - veelal pas na een half uur - gaat zij naar het jonge kalfje terug.

De heer Gregoire is getuige geweest van een gevecht tussen twee houtduiven, waarbij een merel tussenbeiden kwam en ze verjoeg. Gevraagd naar



Figuur 1: Imaginale vervelling van *Locusta migratoria migratorioides*.

De eerste fase van de vervelling: de huid van de volwassen larve breekt open achter het halsschild.

de reden van 's merels gedrag, meent de heer Kemp dat territoriumverdediging een verklaarbare reden kan zijn. Menige vogel is zelfs agressief tegen mensen, vooral als er jongen zijn. In verband hiermede noemt Dr. Montagne een nest jonge merels in zijn tuin dat urenlang belaagd is door een

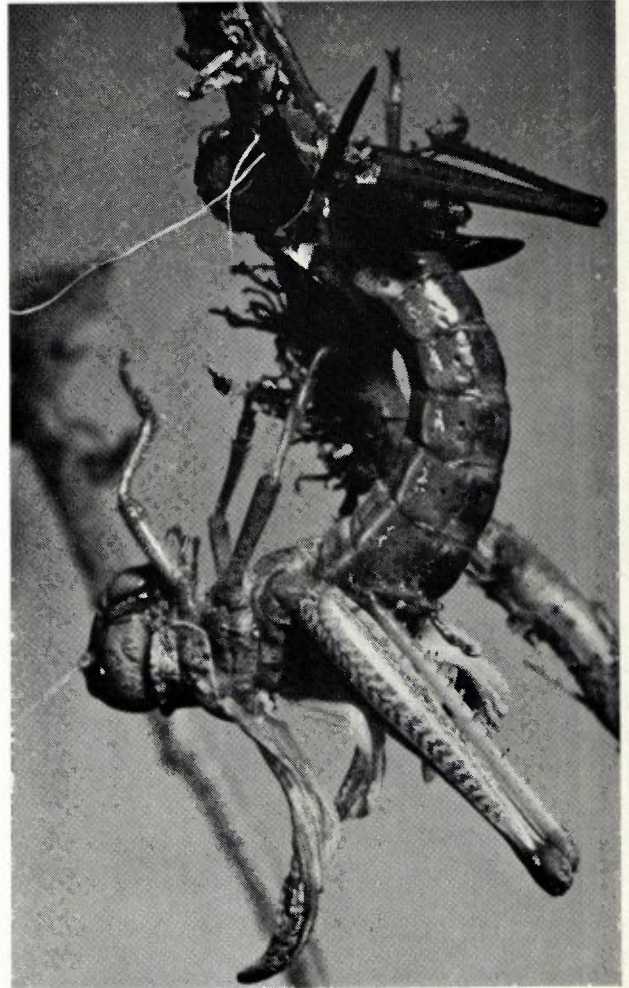
hermelijn, maar door aanvallen van de oude vogels op afstand gehouden werd. Op een vraag van de heer Gregoire wie bij vogels het nest bouwt, zegt de heer Kemp dat dit in de meeste gevallen vrijwel alleen door het wijfje geschiedt. De heer v. d. Coelen zag dat het jong van een grote bonte specht gevoerd werd door een kleine bonte specht. Men ziet dit wel meer in de natuur, hetgeen men als voerdrang kan uitleggen. De heer Gregoire zegt dit ook waargenomen te hebben bij reisduiven waarvan de moeder van nestjongen „op vlucht” is. Haar taak wordt dan tijdens haar afwezigheid door „thuisblijvers” waargenomen.

Na de koffiepauze geeft de voorzitter aan de hand van prachtige kleurendia's een zeer interessante uiteenzetting over de imaginale vervelling (d.i. de laatste vervelling vóór het volwassen stadium) van de Noordafrikaanse treksprinkhaan *Locusta migratoria migratorioides*.

De groei naar volwassenheid en het daarmee samenhangende vervellingsproces staat onder hormonale invloed. De hormoonsecretie wordt uitgelokt door in- of uitwendige prikkels. Dergelijke stimuli kunnen in het normale levensritme van het insect liggen, bijvoorbeeld door uitzetting van de pharynx na een maaltijd. Onder invloed hiervan worden de neurosecretorische cellen geprikkeld tot afscheiding van het activeringshormoon, dat op zijn beurt de corpora allata en de prothoraxklieren aanzet tot secretie van respectievelijk juveniel en vervellingshormoon.

In tegenstelling tot het activeringshormoon, dat langs de zenuwbaan vervoerd wordt, worden de twee laatste hormonen via de bloedbaan in het lichaam verspreid. Bij larven is het juveniele hormoon verantwoordelijk voor het behoud van onvolwassen kenmerken en het kan alleen actief zijn na inwerking van het ecdyson. Naarmate echter de concentratie van het juveniele hormoon vermindert en uiteindelijk uit het bloed verdwijnt, volgt de imaginale vervelling, waaruit het volwassen insect geboren wordt.

De opeenvolgende dia's vertoonden de verschillende stadia van het uitsluipen en het uitspreiden van de vleugels. De huid van de volwassen larve breekt open juist achter het grote halsschild. Eerst komt de kop naar buiten, daarna de thorax en ten-



Figuur 2: Imaginale vervelling van *Locusta migratoria migratorioides*. Wanneer het jonge imago bijna volledig uit de larvehuid is uitgeslopen, richt het zich omhoog, om bij het spreiden van de vleugels, naast inwendige druk, gebruik te maken van de zwaartekracht.

slotte het achterlijf. Door verhoogde inwendige druk en door het benutten van de zwaartekracht, spreiden zich de thans volledig ontwikkelde voor- en achtervleugels uit.

DE ZINKFLORA TE PLOMBIÈRES

Op het excursie terrein werden vroeger ertsen (zink en lood), die in de naaste omgeving gedolven werden, verwerkt. De bodem is daarom zeer rijk aan ertsen. Ook ter plaatse opstijgend water uit de ondergrond bevat ertsen. Dit water verrijkt met ertsen van het terrein komt in de Geul. Treedt deze buiten zijn oevers dan worden deze ertsen in de bodem afgezet, vandaar dat langs de Geul in Nederland ook een zinkflora voorkomt. Echter bij Mechelen waar een aantal beken die kalkhoudend water bevatten zich met de Geul verenigen, wordt zink door die kalk neergeslagen, met als gevolg dat Geulwater noordelijk dezer plaats praktisch geen zink meer bevat. Zinkplanten kunnen zich daar niet meer handhaven.

Interessant is ook de oorsprong van deze ertsen. Het is een bekend feit dat het vaste gesteente daar doorsneden wordt door een aantal storingen. Deze lopen meestal in een richting Z.O. - N.W. Deze spleten zijn goed bestudeerd in verband met de kolenmijnbouw, ze lopen van duits gebied door Zuid-Limburg tot in de belgische Kempen en zijn daar over honderden km te vervolgen. Een ander bekend feit is dat bij iedere honderd meter die men in de bodem dringt de temperatuur met ongeveer 3° C. stijgt. Een klein rekensommetje leert dat deze op een diepte van 3 km $3 \times 30 + ca 9$ is ca 100° C. bedraagt (de 9° extra is de gemiddelde jaartemperatuur). Op grote diepte moet een hoge temperatuur voorkomen, waarbij verschillende mineralen in oplossing zijn. Stijgt het water in deze storingsspleten omhoog dan neemt zijn temperatuur en druk geleidelijk af en de opgeloste stoffen gaan zich dan weer afzetten. Aan dit warme water uit de ondergrond ontleent Aken zijn warm mineraalwater.

De plantengroei op deze bodems die veel ertsen bevatten is, omdat deze voor de meeste soorten in een sterke concentratie een zwaar vergif vormen, beperkt tot enige soorten die zich aan deze extreme toestand aangepast hebben. Dit zijn dan in de eerste plaats *Viola calaminaria*, Zinkviooltje. Vroeger heeft men deze soort voor een vorm van *Viola tricolor*, Driekleurig viooltje gehouden, ook wel voor een vorm van *Viola lutea*, Geel viooltje.



Armeria maritima

foto: D. Petit.

Van het Driekleurig viooltje onderscheidt het zich omdat het uitlopers heeft en overblijvend is. De kleur is overwegend geel, echter wit en blauw komt ook voor. Andere soorten die tot dezelfde plantengemeenschap behoren zijn: *Armeria maritima*, Engels gras (een bepaalde vorm), *Thlaspi alpestre* var. *calaminare*, Zinkboerenkers, *Alsine verna* (een soort die in Nederland nooit aangetroffen werd). Verder behoren hiertoe een enigszins afwijkende vorm van *Festuca ovina*, Schapegras en idem van *Silene cucubalis*, Blaas silene. Soorten die niet tot deze plantengemeenschap behoren en zich niet aan deze bodem aangepast hebben, kunnen zich niet handhaven of ontwikkelen zich slecht. Dit aanpassingsvermogen werd niet in de korte tijd verkregen waarin door menselijke werkzaamheden deze ertsen gewonnen werden. Men moet eerder aan een periode denken in het laat-glaciaal waarin deze aanpassing zijn aanvang nam. Men neemt aan dat deze zinkplanten van arctische of alpine oorsprong zijn.

Interessant zijn nog enkele vragen en wel hebben de zinkplanten deze sterke concentratie aan zink nodig voor hun ontwikkeling en hoe groot is deze concentratie. In een in 1970 verschenen onderzoek van Denayer-De Smet wordt hierop antwoord gegeven. Deze publicatie is des te interessanter om-

dat zij o.a. het terrein te Plombières bestudeerd heeft. De onderzochte grondmonsters van deze plaats bevatten 2,5% zink. Bestudeerd werden een aantal zinkplanten: *Thlaspi*, *Armeria*, *Viola calaminare*, *Silene* en enige niet-zinkplanten o.a. *Populus tremula*, Ratelpopulier, *Betula verrucosa*, Ruwe berk en *Quercus robur*, Zomereik. In het algemeen is de concentratie aan zink in de wortels van deze soorten het grootst, neemt af in de bladeren, terwijl de bloeiwijzen nog minder zink bevatten. Uitgezonderd zijn *Thlaspi* waar deze concentratie in de bladeren het grootst is (1,57% van het drooggewicht) en van *Quercus* die zeer weinig zink opneemt (slechts 0,017%).

Hoe de stand van deze niet-zinkplanten op het terrein is kan men zelf tijdens de excursie beoordelen. Tenslotte werd *Armeria* overgebracht op een normale bodem voor verder onderzoek. Deze soort groeide daarop uitstekend en verloor in korte tijd aanzienlijke hoeveelheden van zijn zink. De conclusie is dat tenminste deze soort geen behoefte heeft aan een hoge zinkconcentratie. Dit zal ook wel het geval zijn bij de andere zinkplanten, zij kunnen zich slechts handhaven omdat de concurrentie met „normale” planten uitgeschakeld is. Zodra door bemesting de groei van de „normale” planten bevordert wordt verdwijnt de zinkflora omdat die overwoekerd wordt. Sommige onderzoekers menen echter dat het zinkviooltje op een



Thlaspi alpestre, var. *calaminare*.



Viola calaminare.

foto: D. Petit.

normale bodem overgebracht toch beter gedijt bij een hogere concentratie aan zink dan normaal aanwezig is.

Tenslotte kan men de zinkflora vergelijken met die welke op zoute bodems, op slikken en stranden geregeld door zeewater overspoeld worden. Ook keuzenzout is in een dergelijke concentratie voor de meeste planten een zwaar vergif en slechts de z.g. halofyten die zich hieraan aangepast hebben kunnen zich daar door uitschakeling van de concurrentie handhaven. Ze hebben een dergelijke zoutconcentratie niet nodig.

Literatuur:

- Denayer-De Smet, Considérations sur l'accumulation du zinc par les plantes poussant sur sols calaminaires, 1970, Bull. Inst. r. Sci. nat. Belg., 46, 11.
 Dijkstra S. J., Maandverslag Natuurh. Maandblad 1957, 46, 5, 6.
 Pool D. W. J., De zinkflora van het Geuldal, Wetenschappelijke mededelingen K.N.N.V., no 76.

EEN NATUURPARK ZUID-LIMBURG

door L. C. M. HERMENS en
P. J. VAN NIEUWENHOVEN

Inleiding

Mede ter gelegenheid van het Natuurbeschermingsjaar 1970 werd door een van ons een artikel geschreven waarin algemene vraagstukken werden behandeld met betrekking tot landschappelijke ontwikkelingen in het zuiden van Limburg. Hierbij werd speciaal aandacht gewijd aan het gebied rond de riviertjes Geul en Gulp (1). Kritische instelling werd in dit verband ook gevraagd voor problemen van milieubehoud en milieubedrijf, zoals het beleid op het gebied van de wegenbouw en de ontwikkelingen rond de Kastelen Chaloen en Oost in Valkenburg.

Er werd een aantal maatregelen voorgesteld, waaronder het stichten van een natuurpark dan wel nationaal park in de streek rond de Geul en de Gulp. Deze gebieden vormen inderdaad de kern van het „Parkgebied van Nationale Betekenis”, zoals zuidelijk Zuid-Limburg wordt aangeduid in de Tweede Nota over de Ruimtelijke Ordening.

In dit nieuwe artikel wordt getracht een bijdrage te leveren aan een verdere uitwerking van de gedachte, van een natuurpark in Zuid-Limburg. Daarbij zal aan een groter gebied aandacht worden besteed, nl. het Mergelland met een oppervlakte van rond 13.000 ha.

Algemeen

Het is volstrekt overbodig om op deze plaats een uitvoerige beschrijving te geven van het landschap in het Mergelland. In een afzonderlijke aflevering van dit tijdschrift, *De Luister van het Mergelland*, werd door verschillende auteurs de betekenis van het Mergelland toegelicht (2). Hierin werden de agrarische, planologische, geologische, archeologische en diverse natuurwetenschappelijke aspecten van dit gebied min of meer uitvoerig belicht. Ook werd een analyse en een karakteristiek van het landschap gegeven. Wel is intussen gebleken dat de ontwikkeling van het wegennet een zeer

ernstige bedreiging voor het parkgebied zal gaan betekenen.

Natuurlijk zijn er wegen nodig: voor het plaatselijk en het doorgaand verkeer, voor de landbouwkundige ontsluiting en voor de recreatie. De manier echter waarop in het golvende landschap van Zuid-Limburg wegen zijn aangelegd, vaak als strakke asfaltbanen, doet het ergste vrezende indien het wegennet verder wordt uitgebreid.

Er is bijv. een autobaan geprojecteerd in het Geuldal, waardoor een belangrijk deel van dit nu nog ongerept dal ter hoogte van Meerßen ernstig zal worden aangetast. Parallel aan deze weg, op slechts enkele km afstand, is een tweede autobaan ontworpen, tussen Maastricht en Aken, die eveneens het Geuldal, nu tussen Gulpen en Wylre, landschappelijk ernstige schade zal toebrengen. Ook bezorgt de zgn. verbetering van de Mergellandroute van de A.N.W.B. door de provincie aan velen ernstige twijfels omtrent een evenwichtige afweging van de in het geding zijnde belangen. Tenslotte zijn er voorstellen voor de aanleg van een nieuwe mergellandroute, vanuit Eijsden naar Gulpen. Alles tezamen voldoende redenen om zich af te vragen of hier wel sprake is van een juiste visie en een gecoördineerd beleid op het gebied van de wegenbouw.

Voor wat betreft de ruimtelijke ordening kunnen voor het gebied van Mergelland de volgende functies worden onderscheiden:

1. Natuur- en bosgebieden met hun randzones. De laatste zijn van wezenlijke betekenis voor het in stand houden van de natuurgebieden zelf. Zij bezitten daarnaast vaak potentieel grote natuurwetenschappelijke waarden, zoals alle natuurlijke gradienten.
2. Agrarische gebieden met bijzondere natuurwetenschappelijke of landschappelijke waarden, bijv. de weilanden langs de Geul en de Gulp, steile kalkhellingen, inganggebieden van grotten.
3. Agrarische gebieden met grote landschappelijke waarden, hellinggebieden en droogdalen.
4. Cultuurhistorische gebieden van bijzondere betekenis: kastelen en hofsteden met hun landelijke omgeving, beschermde dorpsgezichten.
5. Agrarisch gebied met landschappelijke betekenis: de grote plateau's.

6. Overig agrarisch gebied.

7. Woonkernen.

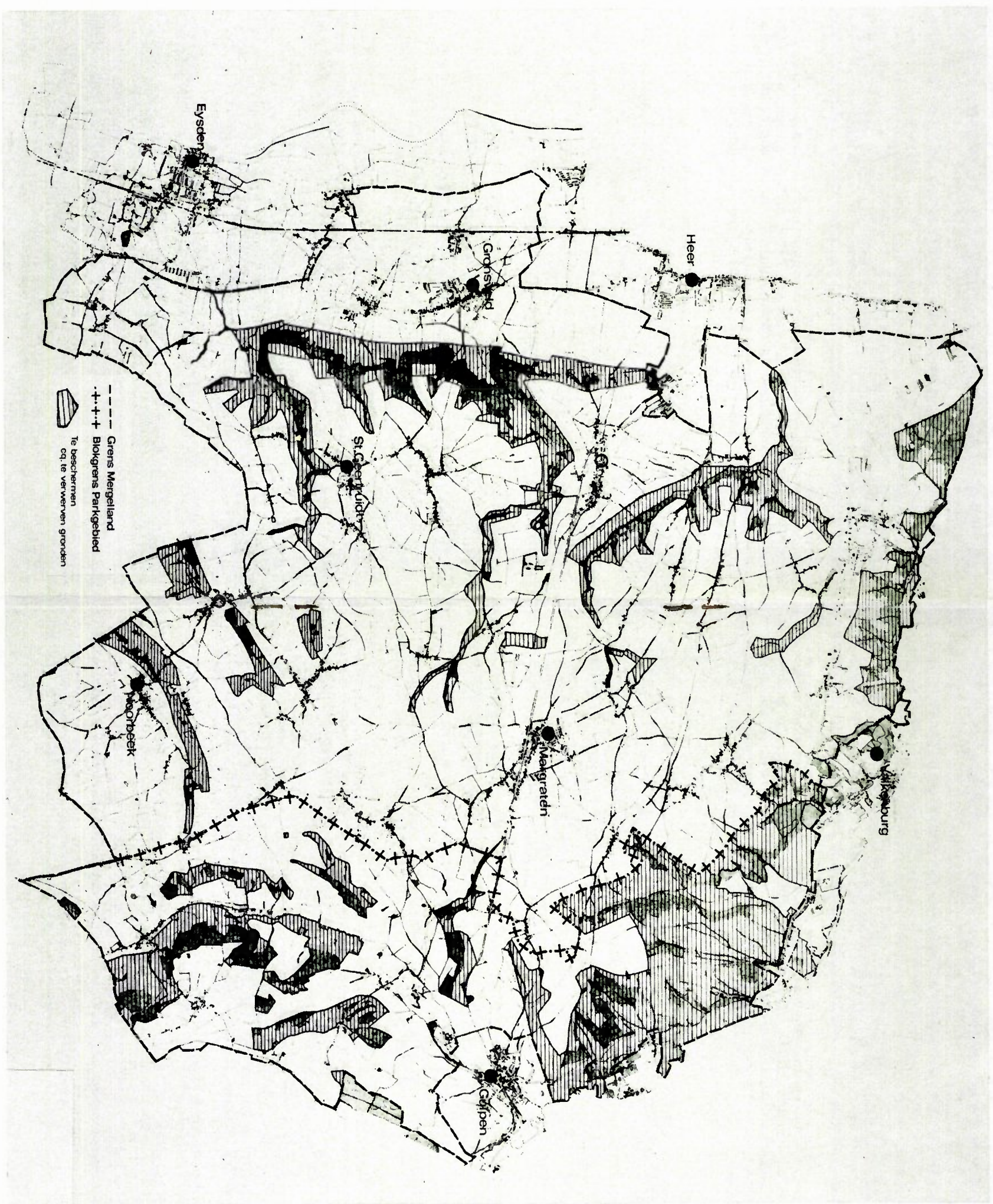
Van de voorkomende bosgebieden zijn 600 ha

eigendom van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Daarnaast ligt in het bedoelde gebied nog een aantal bezittingen

Droogdal bij Fromberg, Gem. Wylré. Fraai landschapsbeeld ontstaan door juiste grondbewerking en grondgebruik. Door het dal loopt een holle weg die tevens een waterafvoerfunctie heeft.

Foto: J. H. Cruisen





Eysden

Gronsveld

Heer

St. Geertruid

Margraten

Millingen

Gilpen

Maorbeek

- Grens Mergelland
- +--+ Blokgrans Parkgebied
- ▨ Te beschermen
- ▩ Te verwerven gronden

van de Stichting Het Limburgs Landschap en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, met een oppervlakte van rond 100 ha.

In het gebied van Mergelland wonen ongeveer 150 mensen per km², hetgeen een gunstige omstandigheid is voor de uitbouw van de natuurfuncties en een onmisbare voorwaarde voor de bestemming als natuurpark voor de rustige recreatie, waarvoor deze streek goede mogelijkheden biedt.

Naar analogie van de reeds voor het gebied rond de Geul en de Gulp opgestelde indeling (3) zouden voor het Mergelland de volgende recreatieve functies kunnen worden onderscheiden:

- a. Centra voor verblijfs- en dagrecreatie: Valkenburg, Gulpen, Vaals.
- b. Gebieden met matig intensieve recreatie: de kleinere kernen zoals Wylre, Noorbeek, Slenaken, Mechelen en Epen. Daarnaast ook de gebieden rond de belangrijkste toeristische routes.
- c. Natuur- en rustgebieden met beperkte recreatieve voorzieningen: gebieden met grote landschappelijke en cultuurhistorische betekenis.
- d. Natuur- en stiltegebieden zonder aparte voorzieningen voor de recreatie: o.a. het Gerendal.

Met deze visie op de diverse functies van het gebied kunnen wij trachten een antwoord te geven op de vraag: welke planologische en andere maatregelen er voor de vorming van een natuurpark in Zuid-Limburg gewenst zouden zijn.

Bij de realisering van het parkgebied kan een ruilverkaveling een belangrijk hulpmiddel zijn, op voorwaarde dat voldoende gronden worden verkregen en het landschap zijn huidige karakter zal kunnen blijven behouden. De verschillende vormen van nationale parken worden in een artikel van van der Kloet omschreven. Daarnaast wijst hij een aantal nationale- en landschapsparken in Nederland globaal aan. Zuidelijk Zuid-Limburg wordt daarbij als nationaal landschapspark met een oppervlakte van rond 20.000 ha aangegeven (4). Hoewel het ons inziens zeker verantwoord is naar een dergelijk nationaal landschapspark in Zuid-Limburg te streven, achten wij voorhands de stichting van een natuurpark van beperktere omvang eerder en beter realiseerbaar.

Overigens is het onderzoek nog niet afgerond en zal er in een later stadium meer duidelijkheid kunnen ontstaan. Dit geldt ook voor de terminologie! Hiermede stappen wij over naar de bespreking van een nationaal natuurpark van Zuid-Limburg.

Het Natuurpark

Zoals bekend worden voor het gebied van Mergelland met een oppervlakte van rond 13.000 ha thans de mogelijkheden voor een ruilverkaveling onderzocht. De voorgenomen ruilverkaveling omvat vrijwel geheel zuidelijk Zuid-Limburg ten zuiden van de Geul en ten westen van de gemeente Wittem. Zie kaart. Kortheidshalve moeten wij voorbij gaan aan de beschrijving van de bijzondere bodemkundige, geologische, geomorfologische, cultuurhistorische en archeologische bijzonderheden van dit gebied. Gezien het feit, dat hier veel planten- en diersoorten aan de noordelijke grens van hun verspreidingsgebied voorkomen is deze streek ook ecologisch en biogeografisch van betekenis. Het Krijtdistrict is befaamd en in menig opzicht uniek voor Nederland. Het is het enige gebied waar worden aangetroffen het Orchideeënrijke Eiken-Haagbeukenbos, het Daslookrijke Eiken-Haagbeukenbos, het Orchideeënrijke Kornoeljestruweel en het kalkgrasland. Deze plantengesellschaften herbergen elk hun eigen fauna, waaronder soorten, die elders in het land niet voorkomen. Het Staatsbosbeheer heeft een uitvoerig rapport over de natuurwetenschappelijke waarden van Mergelland opgesteld (5).

Samenvattend mag worden gesteld, dat de mogelijkheden voor de verwezenlijking van een natuurpark in Zuid-Limburg op grond van de bestaande en potentiële rijkdom aan landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden bijzonder gunstig zijn. Daar moet nog aan worden toegevoegd dat een natuurpark een belangrijke toeristische stimulans voor deze streek zal betekenen en de inrichting van een dergelijk park tevens van grote betekenis zal zijn voor de bevolking van Zuid-Limburg zelf: met 850 inwoners per km² is Zuid-Limburg immers even dicht bevolkt als de randstad Holland.



Schweiberg - Wittem 1970. In het voorjaar van 1970 en 1971 werden vele hoogstamboomgaarden in Zuid-Limburg opgeruimd. bijna de helft. Is deze eertijds verscholen lintbebouwing een sieraad in het landschap?

Foto: L. C. M. Hermens

Voor het realiseren van een dergelijk park zouden o.a. de volgende maatregelen moeten worden getroffen:

a. Een zekere beperking van de woon- en verkeersfuncties, welke op die van het park moeten worden afgestemd. In dit verband is een eindfaseplan voor de bebouwing en de verkeersstructuur in deze streek zeer gewenst. Deze functies moeten in de bestemmingsplannen worden geregeld. Het is duidelijk dat daardoor de gemeenten een be-

langrijke rol zullen spelen bij het realiseren van het park.

b. Het tegengaan van industrialisatie in dit gebied, omdat deze niet te verenigen is met de bestemming als parkgebied.

c. Beperking van de verontreiniging van bodem, lucht en vooral van water door aanleg van rioleeringen, waterzuiveringsinstallaties en centrale vuilverwerking. Dit zijn gemeentelijke en provinciale taken.

d. Bescherming en restauratie van de aanwezige cultuurmonumenten in het parkgebied. Hiervoor zal, gezien het grote aantal objecten, op rond een half miljoen gulden per jaar gerekend moeten worden. Deze kosten zouden op fifty-fifty-basis gezamenlijk door provincie en rijk gedragen moeten worden.

e. Bescherming van de landschappelijk en recreatief meest belangrijke hoogstamboomgaarden. Van de 2600 ha hoogstamboomgaarden, die in 1968 in Mergelland voorkwamen waren er begin 1971 nog rond 1400 ha over. Dit betekent dat in

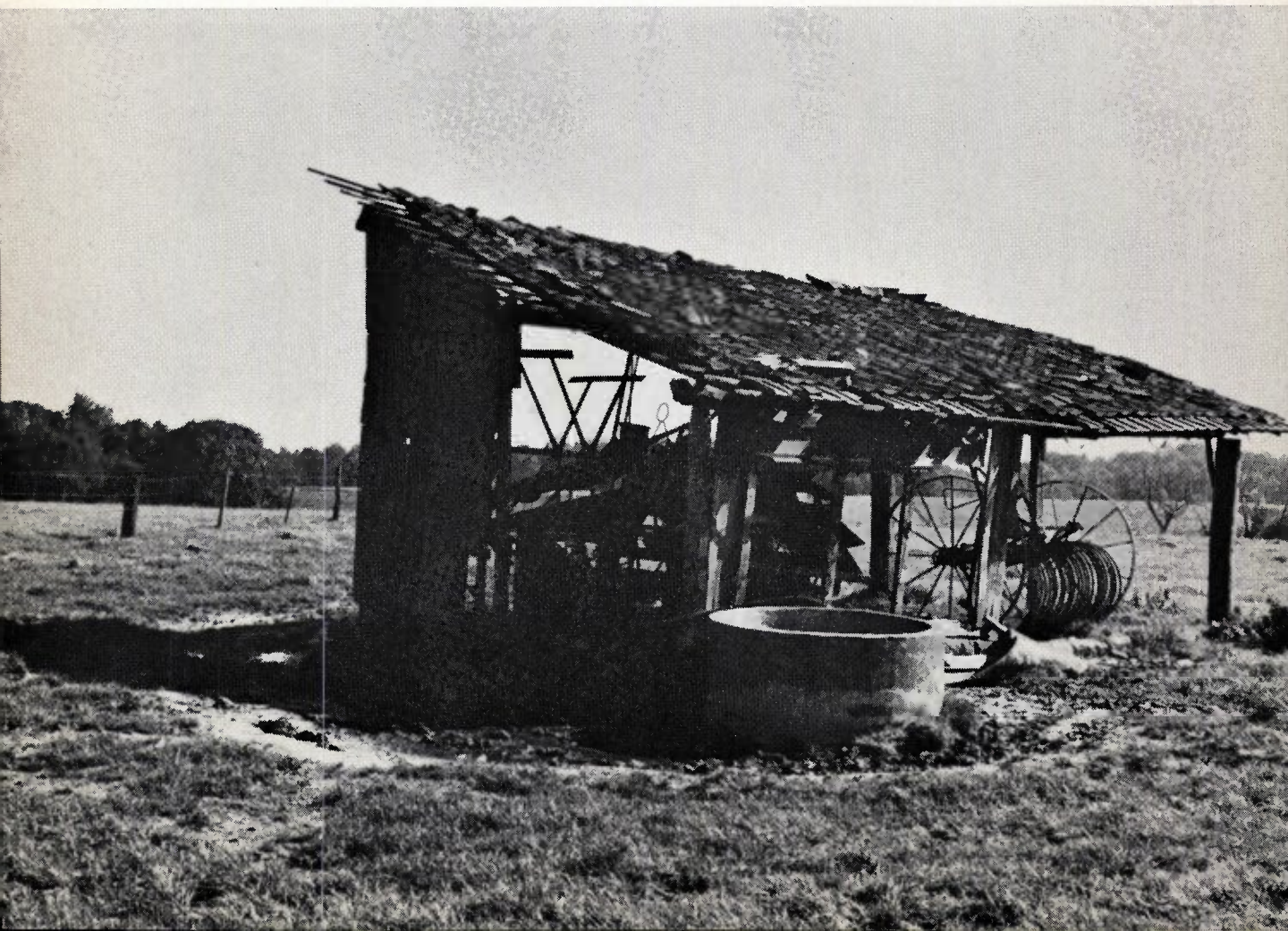
nog geen twee jaar 46% van deze boomgaarden werd gerooid. Van het restant zouden tenminste 450 ha via beheersovereenkomsten of anderszins moeten worden beschermd vanwege hun afscherpende, esthetische, cultuurhistorische of toeristische betekenis.

f. Verwerving van bestaande natuurgebieden: in de ruilverkaveling zouden daartoe nog rond 450 ha aangekocht moeten worden.

g. Aankoop van slechtere of sterk hellende landbouwgronden ter afronding van bestaande natuurgebieden. Deze gronden omvatten merendeels de

Verouderde techniek die de wens tot agrarische verbeteringen ook landschappelijk onderstreept. Gerendal 1970.

foto: L. C. M. Hermens



randzones rond de natuurgebieden en bezitten vaak een belangrijke potentiële natuurwetenschappelijke waarde. Het gaat hier om een uitbreiding van de natuurgebieden met rond 850 ha in het Mergelland.

h. Bescherming van agrarische gronden als zodanig in verband met hun ligging ten opzichte van belangrijke natuurgebieden. De instandhouding van deze randzones met beperkende bepalingen voor het gebruik kan zowel door aankoop, als door huur of via een beheersovereenkomst worden be-

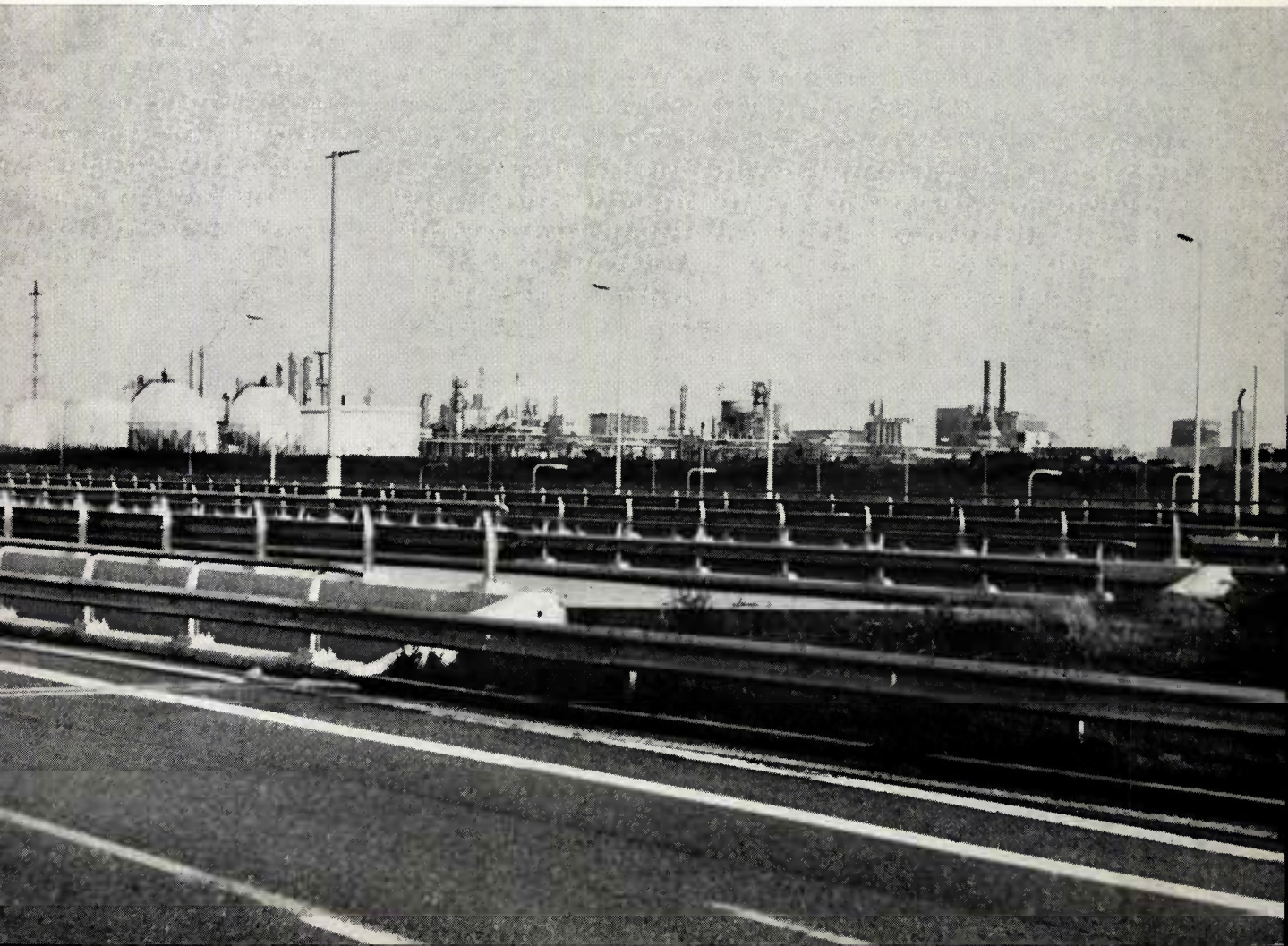
reikt. Hiervoor zouden in Mergelland rond 900 ha bestemd moeten worden.

i. Landschappelijke verzorging van kleine woonkernen, verspreide bebouwing, wegen, wegkruisen, kapelletjes, puthuisjes, en restauratie van bestaande groenvoorzieningen e.d. in het kader van het landschapsplan, waarvoor naar schatting 200 ha nodig zijn. Deze zouden grotendeels aan openbare instellingen voornamelijk aan gemeenten moeten worden toebedeeld.

Indien de gemeenten en de provincie bereid zou-

Moderne techniek die wel de werkgelegenheid maar niet het leefklimaat bevordert. Past niet in natuurpark. Geleen 1970.

foto: L. C. M. Hermens



den zijn om voor de maatregelen c.q. voorzieningen te zorgen, genoemd onder de punten a t/m d en verder het beheer over te nemen van de kleinere groenvoorzieningen die onder i zijn aangegeven, dan zou de Rijksoverheid de overige voorzieningen voor haar rekening moeten nemen. Wij denken hier zowel aan de Ministeries van Landbouw als van C.R.M. en Economische Zaken.

Kostenraming

Het hieronder gebruikte cijfermateriaal moet als een globale benadering worden beschouwd.

A. Voor de realisering van de hierbij aangegeven voorzieningen zijn nodig:

Aankopen

450 ha bestaand bos en natuurgebied à f 8000 p. ha	f 3 600 000
850 ha agrarisch gebied à f 11 500 per ha	f 9 775 000
100 ha inzake landschapsplan à f 12 500 p. ha	f 1 250 000
1400 ha totaal te verwerven	f 14 625 000

B. Planning en inrichtingskosten

Deze betreffen de kosten voor de hierboven genoemde 850 ha agrarisch gebied en de 100 ha uit het landschapsplan.

Wij nemen aan dat van de 850 ha ongeveer 700 ha bebost zullen worden en 150 ha als wilde graslanden zullen worden beheerd. De kosten bedragen dan:

700 ha bebossen à f 6000 p. ha	f 4 200 000
150 ha inzaaien à f 1000 p. ha	f 150 000
100 ha landschapsplan à f 15 000 per ha	f 1 500 000
Totale inrichtingskosten inclusief inboeten en onderhoud gedurende twee jaar	f 5 850 000

C. Beheersovereenkomsten

Wij nemen aan dat voor de te beschermen boomgaarden en randzones in agrarisch gebruik beheersovereenkomsten kunnen worden gesloten, hetgeen wel een gunstig uitgangspunt is. Naar globale raming zullen hiervoor de kosten dan bedragen:

900 ha randzones à f 150 per ha per jaar	f 135 000
450 ha boomgaarden à f 200 per ha per jaar, waarvoor het grasproductie- verlies wordt gecompenseerd	f 90 000
Totale jaarlijkse kosten beheers- overeenkomsten	f 225 000

Voor deze boomgaarden zal daarenboven t.z.t. ook de rooipremie ter beschikking moeten worden gesteld. Verder zouden zij op basis van de meest elementaire uitrusting op sanitair gebied desgewenst vergunning moeten krijgen voor het verstrekken van beperkte kampeergelegenheid (\pm 10 à 12 tenten).

D. Beheerskosten voor de aangeworven bezittingen. Het betreft hier de kosten voor beheer, bewaking en onderhoud. In Zuid-Limburg bedragen deze momenteel rond f 200 p. ha p. jaar. (6)

Beheerskosten voor 1400 ha (zie A)
à f 200 p. ha p. jaar
 f 280 000 |

Totaal zullen dus voor verwerving en inrichting (A en B) rond 20,5 miljoen gulden nodig zijn. Bij een realisatietermijn van tien jaar betekent dit dat per jaar twee miljoen gulden ter beschikking zou moeten worden gesteld.

Overigens bedragen de kosten (C en D) voor beheer e.d. ongeveer een half miljoen gulden per jaar.

Nabeschoewing

Indien de hierboven becijferde lasten door de rijksoverheid gedragen kunnen worden, zou een belangrijk gedeelte van het natuurpark Zuid-Limburg (3000 ha) gerealiseerd kunnen worden. De gemeenten Wittem en Vaals zijn hier nog niet bij betrokken.

Dit natuurpark zou duidelijk moeten aansluiten op de Eifel en Ardennen rond het drielandenpunt en zo daarmee een internationaal park van europees formaat kunnen vormen.

Van belang is ook dat met dit park de wetenschap, in het bijzonder de natuurwetenschappen, en de landschapsbescherming in hoge mate zou worden gediend. Duidelijk is het verder dat het natuur-

park de recreatie en het toerisme sterk kunnen stimuleren.

Het belangrijkste is tenslotte dat door dit natuurpark het leefmilieu voor komende generaties in dit gebied veilig zal worden gesteld.

Het zou onbegrijpelijk zijn een gebied met een dergelijke rijkdom aan natuurlijke en cultuurhistorische waarden langer de status van natuurpark te ontzeggen, indien de financiële lasten kunnen worden opgebracht. Als wij ons enigszins verantwoordelijk weten voor het welzijn van toekomstige generaties zullen wij wegen moeten zoeken om deze plannen te verwezenlijken. En als het kan, spoedig!

Literatuur:

1. Landschap en ruimtelijke ordening in zuidelijk Zuid-Limburg. L. C. M. Hermens, *De Natuurgids*, Jaarg. 9, no. 5, 1971.
2. De Luister van het Mergelland. *Natuurh. Maandblad*, Jaarg. 57, no. 7/8/9, 1968.
3. Een Nationaal Park in Zuid-Limburg. L. C. M. Hermens. *Stedebouw en Volkshuisvesting* 7-8, 1969.
4. Nationale parken en Landschapsparken. Ir. W. G. van der Kloet, *Verkeerstechniek* 1970, no. 4.
5. Preadvies Ruilverkaveling Mergelland. Staatsbosbeheer Maastricht, nov. 1969.
6. Jaarverslag Natuurbehoud Limburg 1970. Staatsbosbeheer Maastricht.

NATUUR- EN LANDSCHAPS- BESCHERMING IN ZUID-LIMBURG — NU EN IN DE TOEKOMST

door S. ALGRA (stafmedewerker regionale contacten bij de Contactcommissie voor Natuur- en Landschapsbescherming)

Samenvatting van de op 21 juni 1971 te Maastricht gehouden inleiding naar aanleiding van de problemen rond de Mergellandroute.

Naast spectaculaire aanslagen, zoals het vergraven van de Sint Pietersberg en het rooien van honderden hectaren hoogstamboomgaarden, zijn het vooral incidentele aantastingen in de vorm van clandestiene vuilstortplaatsen, wilde verblijfsrecreatie e.d. die niet alleen bij de fervente natuurbeschermers het ergste doen vrezen omtrent het voortbestaan van de natuurgebieden van Zuid-Limburg, maar die ook in brede kring verontrusting hebben veroorzaakt. De storm van protesten die dit voorjaar losbarstte naar aanleiding van de reconstructie van de Mergellandroute zijn m.i. dan ook niet los te zien van dit groeiende onbehagen. In het in 1968 aan de toekomst van Mergelland gewijde nummer van dit tijdschrift (1) is reeds door verschillende auteurs op de problematiek rond het behoud van het landschap van Zuid-Limburg ingegaan. In dit artikel zal daarom uitsluitend worden gesproken over gegevens en inzichten die nadien bekend zijn geworden.

De Tweede Nota over de Ruimtelijke Ordening in Nederland (2), die als uitgangspunt dient voor het landelijke beleid ten aanzien van de ruimtelijke ontwikkeling in ons land, geeft naast de sterk verstedelijkte gebieden in het noordoosten (Heerlen/Kerkrade) en het westen (Beek/Maastricht) voor het midden en zuidelijk deel de bestemming als Parkgebied van nationale betekenis aan.

In het in 1967 gepubliceerde ontwerp-streekplan Maas en Mergelland (3) wordt deze grondgedachte verder uitgewerkt. Door de veranderende inzichten in de opzet van streekplannen is men inmiddels begonnen met de voorbereiding van een geheel nieuw streekplan voor geheel Zuid-Limburg.

Vooruitlopend op de publicatie van dit nieuwe streekplan kunnen vanuit onze kring reeds een aantal wensen worden geformuleerd over de inrichting van dit voor de Nederlandse natuur- en landschapsbescherming zo belangrijke gebied. Na de publicatie kunnen zij als uitgangspunt voor de discussie dienen.

Het grondpatroon van het nieuwe streekplan zal uiteen moeten vallen in enerzijds de sterk verstedelijkte gebieden waar wonen, werken en verkeer bepalend voor de inrichting zullen zijn en anderzijds het centrale en zuidelijke gedeelte waar de ideeën omtrent het nationale park Mergelland verder gestalte zullen moeten krijgen. In dit laatste gebied zullen natuurbehoud, recreatie en landbouw de bepalende factoren moeten zijn.

Verstedelijking en industrialisatie

Om het dichtgroeien van het centrale en zuidelijke gedeelte door een ongebreidelde expansie van de vele kleine dorpjes te voorkomen zal met name de zg. burgerbouw buiten de kommen aan banden moeten worden gelegd. Het is hiervoor noodzakelijk dat voor deze dorpjes afrondingsplannen in plaats van uitbreidingsplannen worden gemaakt. De basis hiervoor dient in het streekplan te worden gelegd. Uiteraard moet een industriële ontwikkeling binnen het tot parkgebied te bestemmen gedeelte worden uitgesloten. Dit betekent echter geenszins dat natuurgebieden die niet binnen het parkgebied liggen zonder meer voor bebouwing of industrialisatie kunnen worden gebruikt. In dit verband hebben wij ernstige bezwaren tegen industriële vestigingen in het bosgebied bij Schinveld.

Verkeer

Na de voltooiing van de doorgaande wegen naar Luik (E9) en Aken (E39) en de nieuwe provinciale weg Maastricht-Valkenburg-Heerlen zijn er voor het doorgaande verkeer voorlopig geen grote moeilijkheden meer te verwachten.

Het is zeer de vraag of daarnaast ook nog de rijksweg Maastricht-Gulpen-Aken (RW78) moet worden gereconstrueerd. Door middel van een verkeersonderzoek zal de noodzaak hiervan eerst

moeten worden aangetoond. Het is verheugend dat bij de huidige procedure voor vaststelling van tracés voor nieuwe rijkswegen de plannen ter visie worden gelegd en hoorzittingen worden gehouden, waardoor het mogelijk is inzicht te verkrijgen in de noodzaak en de consequenties van de ingreep.

Wat betreft de tracering en reconstructie van provinciale wegen wordt het de hoogste tijd dat men eenzelfde procedure gaat volgen. In de provincies Noord-Holland en Utrecht zijn hiermee reeds bevredigende ervaringen opgedaan.

Inrichting van het Nationale Park Mergelland

De grondgedachte van het Nationale Park Mergelland zal verder moeten worden uitgewerkt in het gebied dat globaal wordt begrensd door de lijn Elsloo-Valkenburg-Vaals-Belgische grens en de huidige E9. Hoewel het centrale landbouwgebied bij Margraten niet tot het Parkgebied moet worden gerekend is de uiteindelijke inrichting van dit gebied door zijn ligging niet los te zien van het geheel. Natuurbehoud, recreatie en landbouw zullen bij de concretisering van het plan de belangrijkste factoren zijn.

Wat betreft het *natuurbehoud* zullen de inrichting en het beheer erop gericht moeten zijn dat de reeds aanwezige natuurgebieden - die de basis vormen voor het Parkgebied - volledig worden beschermd en waar nodig aangevuld en versterkt met nieuw aan te leggen beplanting.

Gedachtengangen over de *recreatieve* ontwikkeling in nauwe relatie met het natuurbehoud zijn reeds weergegeven in het Basis-recreatie-ontwikkelingsplan (4), dat in 1970 is gepubliceerd.

Grote ongerustheid heerst er onzerzijds over de snelle, nauwelijks gecontroleerde uitbreiding van de wilde verblijfsrecreatie. Hier zijn stringente bepalingen in de bestemmingsplannen en een consequent naleven ervan noodzakelijk!

De problemen rond de reconstructie van de Mergellandroute in het zuidelijke deel van het Parkgebied zijn een direct uitvloeisel van de laatste jaren sterk toegenomen recreatieve druk - met name op het terrein van het autotourisme - op dit gebied.

Over de landschappelijke gevolgen van de reconstructie nabij het dorp Mheer is reeds uitvoerig in dit tijdschrift gepubliceerd (5), zodat volstaan kan worden met enkele opmerkingen over de voorgenomen reconstructie van het tracé Mheer-Noorbeek-Slenaken.

- 1) De noodzaak voor de reconstructie is onvoldoende aangetoond. Er is geen analyse van het recreatieverkeer en het woonwerkverkeer.
- 2) De mogelijkheden tot verlegging van de toeristische route zijn onvoldoende onderzocht.

Alvorens de beslissing wordt genomen zullen op basis van alternatieve mogelijkheden ruime inspraakmogelijkheden moeten worden geboden.

De ontwikkeling van de *landbouw* is van grote invloed op de uiteindelijke realisering van het Nationale Park. Vooropgesteld dient hierbij dat de natuur- en landschapsbescherming in het algemeen gediend is met een gezonde landbouw, die als beheerder van een groot deel van de open ruimte een algemene verpaupering van het buitengebied kan tegenhouden.

*Een fraai landschap met grote cultuurhistorische waarden dat een gezond leefklimaat maar weinig werkgelegenheid biedt.
Kasteel Genhoes, Schin op Geul 1971.*

foto: Jan van de Kam



Door de grote structurele veranderingen binnen de landbouw zijn de laatste jaren echter ontwikkelingen op gang gekomen die voor dit gebied reden tot grote ongerustheid geven.

In de eerste plaats is dat het *rooien van honderden hectaren hoogstamboomgaarden*, hetgeen ernstige landschappelijke consequenties heeft. Aangezien binnenkort nieuwe rooiactiviteiten kunnen worden verwacht is het noodzakelijk dat op korte termijn door de rijksoverheid extra gelden beschikbaar worden gesteld, zodat de uit landschappelijk oogpunt meest waardevolle percelen kunnen worden aangekocht. Bij een zorgvuldige inventarisatie zal blijken dat met de aankoop van enkele honderden hectaren reeds veel onheil kan worden voorkomen. In de tweede plaats is dat de op handen zijnde *ruilverkaveling Mergelland*. Door de Centrale Cultuurtechnische Commissie (CCC) is destijds een aantal voorwaarden gesteld die door Gedeputeerde Staten van Limburg zijn overgenomen. In deze voorwaarden wordt onder meer als eis gesteld dat het karakter van het huidige landschap behouden dient te blijven. Om de garantie te verkrijgen dat dit ook inderdaad het geval zal zijn is het noodzakelijk dat de voorbereiding van deze ruilverkaveling parallel loopt met die van het streekplan. Dit betekent m.i. dat er niet met de uitvoering mag worden begonnen alvorens het streekplan door Provinciale Staten is vastgesteld. Het bijna 13.000 ha grote blok valt grotendeels binnen het Nationale Park. Bij een uitvoerige studie omtrent de inpassing van deze ruilverkaveling in de realisatie van het Nationale Park is men tot de voorlopige conclusie gekomen dat naast het integraal behoud van de binnen het blok liggende natuurgebieden voor de realisering van het landschapsplan 1200 à 1500 ha grond moet worden verworven. Omdat door de geringe grondmobiliteit niet de zekerheid kan worden verkregen dat deze oppervlakte tijdens de uitvoering inderdaad kan worden verkregen, stellen de natuurbeschermingsorganisaties als voorwaarde dat niet eerder met de uitvoering accoord kan worden gegaan wanneer niet *alle* voor de realisering van het landschapsplan benodigde gronden in bezit zijn van daarvoor aangewezen instanties. Bekend is dat momenteel nog slechts ruim 100 ha is verworven.

Taak van de particuliere natuurbeschermingsorganisaties

Niet ten onrechte wordt regelmatig de vraag gesteld wat is nu de taak van de particuliere natuur- en milieu beschermings organisaties in deze zaken.

De ervaring leert dat, ondanks het meer algemeen aanvaarden van de noodzaak van natuur- en milieubescherming, de functie van een actieve, goed geïnformeerde particuliere organisatie nog steeds toeneemt. In de eerste plaats omdat zij als ongebonden organisatie het gehele beleid kritisch kan volgen zonder daarbij door ambtelijke of politieke belemmeringen gehinderd te worden.

Naast de landelijk werkende organisaties zijn er de laatste jaren op lokaal en regionaal niveau vele nieuwe organisaties ontstaan, vaak in de vorm van werk- of actie groepen, die een belangrijke bijdrage leveren in de discussies.

In verschillende provincies is men, mede naar aanleiding van een door de „Herengracht-organisaties” (NM-CC-IVN) ontworpen structuur, bezig al deze organisaties te bundelen tot federatieve coördinatie-organen — in de praktijk vaak Milieuraad genoemd. — Men hoopt hierdoor enerzijds een grotere betrokkenheid van de zo snel groeiende achterban te verkrijgen terwijl anderzijds juist via deze Milieuraad een zekere coördinatie van de activiteiten verkregen kan worden. In dit verband is het noodzakelijk dat naast de bestaande organisaties ook de actie- en werkgroepen in dit orgaan meewerken.

Vooraf in navolging van de Gelderse Milieuraad zijn er in Limburg inmiddels besprekingen op gang gekomen om ook in deze provincie tot de oprichting van een Limburgse Milieuraad te komen.

Literatuur:

1. De luister van Mergelland. Nath. M.blad 1968, nr. 7/8/9.
2. Tweede Nota over de Ruimtelijke Ordening in Nederland. 1966. Staatsuitgeverij.
3. Ontwerp Streekplan Maas en Mergelland. 1967. Prov. Planologische Dienst van Limburg.
4. Basis-recreatief-ontwikkelingsplan 1970. Recreatieschap Heuvelland Zuid-Limburg. (Ir. J. Vallen)
5. Herbepanting Zuid-Limburg. Nath. M.blad 1971, no. 5.



